

С. Мрожек і його п'єса «Танго»

"Танго" — п'єса, написана польським драматургом Славоміром Мрожеком завдяки якій, автор в 1964 році отримав світову популярність. П'єса з самого початку користувалася попитом відомих режисерів, і в даний час вважається європейською класикою, постановки якої входять до репертуару багатьох польських, європейських театрів і театрів інших країн.

Проаналізуємо п'єсу і спробуємо розібратися в її актуальності на сьогоднішній день.

Для початку необхідно визначити прихильників і противників мети. На початку драматичної дії автор витримує інтригу, не даючи такої інформації, тому потрібно переміститися в фінал п'єси. Оскільки в фіналі Едік з Євгеном розв'язують основний конфлікт п'єси, то за законами драми вони з самого початку разом його і зав'язали. Револьвер є сполучною ланкою основних конфліктних ситуацій і змінює якість дії, тому важливо простежити його шлях. Оскільки в фіналі він знаходиться у Едіка, і по ходу п'єси до нього повертається, то можна припустити що зброя належить йому, і саме він приносить її в будинок.

Проаналізуємо, які цілі переслідує Едік і для чого йому револьвер.

Едуард знає про наявність у Євгенії якоїсь таємничої реліквії, що залишилася їй, після смерті чоловіка, на зберігання. Едік має явний намір оволодіти цим артефактом, шляхом гри в карти. Постійно виграючи, він чекає коли ж Євгенія виставить свою найціннішу річ, але втручання Артура не дає можливості Едіку заволодіти реліквією. Не випадково і Артур відчуваючи загрозу з боку Едіка, весь час намагається зірвати гру і відправляє бабусю на катафалк, де швидше за все і зберігаються сімейні цінності.

Внаслідок, визначаємо противників цілі Едуарда — Артур і Євгенія. Едік за допомогою зброї має намір позбутися від цих перешкод і заволодіти реліквією.

Вузлові конфлікти пов'язані між собою низкою дрібних конфліктних ситуацій і для того щоб сформувані наскрізну дію нам необхідно логічно зв'язати послідовність дієвого ряду.

Едіку необхідно позбутися від Артура, оскільки він не дає можливості домовитися з Євгенією. Вирішити цю проблему він доручає брату Євгенії та під час гри в карти непомітно передає йому пістолет. Але для Євгена найвигідніше це зробити руками Стоміла. Дізнавшись, що скоро відбудеться його домашній спектакль, Євген пропонує Стомілу вразити всіх присутніх вистріливши в Артура, при цьому переконуючи, що пістолет заряджений холостими.

Таким чином, дядько Артура сподівається не тільки вбити свого внучатого племінника, але і налякати літню Євгенію, при цьому не видавши свою причетність до цієї інтриги.

Постріл пролунав, але в підсумку жоден з персонажів не постраждав. З цієї конфліктної ситуації дізнаємося, що спроба прибрати Артура не увінчалася успіхом, а револьвер втрачено.

Відповідно мета Едіка не досягнута і з'являється необхідність наявності другої конфліктної ситуації.

Варто відзначити, що злякавшись пострілу, Стоміл кинув револьвер і тим самим підтвердив що зброя належить саме Едіку.

Зброя виявилася у Артура і Євген намагається її повернути ведучи з ним дружні бесіди і намагаючись завоювати прихильність Артура. Попередня витівка Едіка не вдалася, тому необхідно іншим способом усунути Артура і для цього він підсилає Алю. Ця сцена нам важлива тим, що показує як Аля стає ще одним інструментом Едуарда в здійсненні його цілей, адже якби Аля дійсно спокусила б Артура, то у Едіка з'явилася б можливість маніпулювати ним, через дії дівчини. Але Артур, хоч і відчуваючи почуття до Алі, все ж помічає в її затії якийсь підступ і тому не піддається на провокацію.

У цій сцені показується що інтрига Едуарда з Алею була розкрита самим Артуром і мета Едіка знову виявляється не досягнутою. Ця невдала афера логічно підводить нас до іншого потужного конфлікту.

Артур усвідомивши, що всі скандальні ситуації спровоковані Едіком і спрямовані на нього, тому необхідно прибрати Едуарда. Але, не бажаючи самотійно нести відповідальність за вбивство, він використовує для цього свого батька, і дає йому револьвер. Повідомивши, що Елеонора змінює Стомілу з Едіком, Артур, тим самим, намагається спровокувати свого батька в пориві ревнощів застрелити Едуарда, але Стоміл відмовився стріляти.

У цій конфліктній ситуації автор вводить контр-інтригу з боку Артура, але через неправильно скоординованих персонажем дій вона зазнає поразки, і Артур не досягає своєї мети.

Артур маючи у себе зброю, самотійно так нею і не скористався, а віддавав її то Стомілу, то Євгену, що ще раз доводить приналежність револьвера Едіку.

Спроби позбутися від Артура не дають результатів і тому Едік перемикає свої сили на бабусю. Послабивши одного з супротивників, він сподівається отримати перевагу в боротьбі з Артуром. Для цього Едік знову провокує скандальну ситуацію розраховуючи на те, що Євгенія зазнавши стресу,

втратить над собою контроль, але несподівана смерть бабусі перевершує всі його сподівання.

В цій сцені Славомір Мрожек дає зрозуміти, що одна з цілей Едуарда досягнута і отримавши подвійну перевагу можна спокійно розправлятися з Артуром.

Для цього Едік створює третю конфліктну ситуацію, в результаті якої, Артура доводять до стану афекту і він стає некерованим. Застреливши Артура в цей момент, Едік видає би свій справжній намір від нього позбутися, тому він завдає Артуру смертельний удар рукояткою револьвера, нібито в спробі його заспокоїти.

Ця сцена є найвищою кульмінаційною точкою в п'єсі, відразу за якою настає уявна розв'язка.

У цьому вузловому конфлікті Мрожек показує нам, що мета Едуарда досягнута і залишається тільки визначитись — що робити з іншими персонажами (Аля, Елеонора, Стоміл)? Але несподівано для Едіка, ці персонажі самі відходять за межі сцени. Відповідно вони не є противниками мети, оскільки поведуться тільки як байдужі свідки того, що відбувається, і автор сам їх виводить за межі п'єси.

Усі конкуренти усунуті, мета досягнута і можна ставити логічну крапку, але виникає конфлікт між союзниками Едіком і Євгеном, продовжуючи дію уявної розв'язки.

І не випадково драматург включає тут в дію танго «Кумпарсіта». Це танець-боротьба за право лідерства, в якому один веде, а інший виявляється веденим і спочатку його танцювали тільки чоловіки. У ньому Едік символічно відбирає ініціативу у Євгена і той стає веденим. Євген же, незалежно від свого бажання буде підкоряється Едіку, адже присутність револьвера в цій сцені, чітко дає зрозуміти, що Едуард може в будь-який момент їм скористатися. Цей конфлікт залишається відкритим і його рішення залежить від жанру і задуму режисера.

Проаналізуємо взаємини між персонажами. Домінуючою особою тут виступає Едік і наявність у нього зброї, визначає наскільки суперечливо складаються взаємини між персонажами до тих умов, що диктує Едуард. Як вже було сказано раніше, противниками мети Едіка є Артур і Євгенія. Артур виступає активною дійовою особою, втручається в плани Едіка, а Євгенія — як хранителька сімейної реліквії, постійно знаходиться на її сторожі. Євген — компромісний персонаж, який не має своєї чітко визначеної позиції, і саме його руками Едіку найкомфортніше діяти в чужій для нього сімейній обстановці.

Залежно від виду театру і жанрових особливостей, п'єсу можна трактувати в трьох різних жанрових напрямках. Наявність фарсових ситуацій дає підставу визначати жанр як трагі-фарс, наявність складних взаємин між персонажами — як соціально-побутову драму, наявність символічних значень дає право трактувати як соціально-політичну драму.

Наприклад: Євгенія як символ довоєнної Польщі, Євген — як післявоєнної, Артур — як представник революційного опору Армії Крайової, Едік — як символ СРСР, який в результаті і перемагає, перетворюючи Польщу в країну соціалістичного табору, катафалк символізується як родовий склеп, зберігаючий сімейні цінності, револьвер — виступає як найагресивніший прояв військової сили, що переходить з рук в руки, але завжди повертається до свого господаря. Важливо відзначити і пасивну поведінку Елеонори, Алі та Стоміла як символ байдужості, що знаходяться під впливом то одних, то інших сил.

Таке жанрову трактування використав у своїй постановці заслужений діяч мистецтв України Степан Пасічник на малій сцені «Березіль» Харківського академічного українського драматичного театру імені Тараса Шевченка.

Використовуючи сатиру і стилістику, Славомір Мрожек прагнув визначити принципи, за допомогою яких люди діють в суспільстві. Автор досліджуючи важливі соціальні проблеми докладно розглядає норми людської поведінки, які яскраво проявляються в стосунках між персонажами в рамках соціальних, політичних і культурних обставин.

Різноманітність жанрових особливостей дає можливість режисерові актуалізувати проблеми підняті драматургом і діяти в різних театральних напрямках.